

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

ÆTATIS MVTATIONE
MORBORVM CAVSA ET
REMEDIO

QVAM
PROPITIO SVMMO NVMINE
PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO

FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN MEDICINA HONORES IMPETRANDI

Ad d. Maji Anni M DCC XXIIIX.

PVBLICÆ DISCEPTATIONI SVBMITTET

GOTTLOB HEINRICH BVDÆVS,

BVDISSA - LVSATVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

Typis JOH. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

1774

UNIVERSITÄT DÜSSELDORF

DE

REMEDII
MORBORVM CAUSA ET
CAUSIS

DE

PROPOSITO SUMMO VNI
PRESIDE

DR. FRIDERIGO HOFFMANNNO

FACULTATIS MEDICAE SENIORIS ET L. DECANO

PRO DICENTIA

SUMMO IN MED. CIVI HONORE IMPETRANDI

ANNO MDCCCLXXIV

IN ACADEMIA

GOTTLIB HENRICH BARDVS

BONIAE

HABE ANDEPOTICAE

Typogr. JOH. CHRISTIANI HILGERI, WASSERSTRASSE



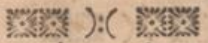
DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
ÆTATIS MUTATIONE
MORBORVM CAUSA ET
REMEDIO.

PROOEMIUM.



Ngens quidem morbo-
rum, quibus mortalium genus
subinde affligitur, est numerus;
sed immensa quoque Numinis
misericordia factum, ut innu-
mera passim in universa rerum
natura ad eosdem tam arcen-
dos, quam sanandos, prostent auxilia. Etenim non mo-
do illa tria sic dicta naturæ regna amplum suggerunt
apparatum rerum, quæ salutarî & medicinali pol-
lent virtute, sed & ipsa elementa, quæ omnium
natu-

naturalium, & maxime vivorum corporum, constituent naturam, ejus indolis ac virtutis sunt, ut accommodatam adversus multos & difficiles morbos præbeant medicinam, testantibus id clare satis puris aquarum fontibus, maximeque iis, qui acidularum & thermarum nomine insigniuntur. Catholicum illud, aëreo-æthereum, quod vitam fovet ac sustinet fluidum, tam salubrem in sinu fovet facultatem, ut multæ longæ ac rebelles sint passiones, quæ non nisi aëris mutatione sanescunt. In ipsis alimentis, quibus omnes ad vitam & sanitatem servandam perpetuo indigemus, vis recondita est medicinalis, & jam pridem vel experientia suffragio in comperto, deprompta ex diætetico fonte remedia in vincenda morborum difficultium pertinacia, iis quæ e pharmacia petuntur, Galenicis æque ac chymicis, longe esse anteferenda, uti quidem vinum, lac, serum lactis, jura & gelatina carniū, decocta avenacea, hordei, axungia animalium, olea expressa, planum faciunt testatumque. Neque verò tantum in iis, quæ extra corpus posita, salubris & medicamentosa latet virtus, verum, ita etiam a summo opifice sapientissima illa corporis humani structura est fabricata, ut ad morbos expugnandos non mediocre symbolum conferat, eaque propter ipsi quandoque morbi medicina sint & adversus morbos præsidium. Luculento exemplo sint febres, in quibus motuum intensiorum beneficio sæpenumero non modo causæ, quæ febrem excitando perniciem intenterunt, amoventur, sed & multæ graves & chronicæ passiones, uti epilepticæ, convulsivæ & spasmodicæ, abiguntur & corpus firmio-



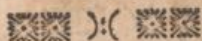
miorem sanitatem, majus robur majoresque vires acquirit. Quod quidem sicuti in febribus, nec non sanguinis excretionibus, a varia conditione varioque motu fluidorum evenit; ita non minus in structura, conformatione atque textura solidorum singulare latitat artificium, quod in medicatione morborum præcipuum sæpe curationis punctum absolvit. Enicat id, ut mittamus alla, sub mutatione ætatum, cuius magna vis est tam ad inducendam morborum dispositionem, quam eorundem sanationem, utrumque non aliam ob causam, quam mutatam sub ætatis periodorum temporis decursu solidorum fabricam atque texturam. Quod penitus nosse, quum in arte nostra magni sit momenti, dignum curatori indagine mihi visum fuit argumentum, idque inaugurali hoc specimine mihi sumsi evolvendum, summum Numen supplex implorans, ut auxilio suo labori velit adesse clementer.

§. I.

IN perquirenda igitur salutari mutatae ætatis adversus morbos efficacia, haud abs re erit præmittere nonnulla, de proxima hujus effectus causa, solidis nempe corporis nostri partibus earumque natura, actione atque ad vitam & sanitatem tuendam, ad morbos ingignendos eosdemque rursus abigendos potentia. Veteres, ac inter hos maxime GALENVS, cum iis, qui ex posteris pressius ipsius vestigiis insisterunt, neglectis plane solidorum vitiis, a fluidorum tantum labe, intemperie, vel corrupta ac depravata indole, omnium fere morborum ortum ac causas derivarunt.

A 3

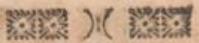
Hinc



Hinc si monumenta eorum, qui post GALENUM per multa sæcula Medicinam opere & sermone agitarunt, evolvimus, vix quicquam aliud in explicanda morborum generatione invenimus, quam sanguinis abundantiam & inopiam, bilem flavam, vel atram, aut pituitam eminentem, vel horum quatuor humorum intemperaturam, vel eorum putredinem, vapores inferos & præternaturales humorum in partes fluxiones, quibus postea medendi methodum accommodarunt, unice in corrigendis, vel evacuandis, intemperie, aut vitio laborantibus humoribus, occupatam. Reliquæ quas in dogmatica morborum disquisitione tradunt causæ, mera licet grande sonantia sunt nomina, humidum radicale, calidum innatum, potentiæ attractrices, expultrices, retentrices, antipraxiæ viscerum, idiosyncrasia, sympathia, venenata qualitas, & id genus plura, quæ tamen ad intelligenter explicandam morborum genesin & inveniendam congrua adversus hos præsidia, nullius plane usus sunt atque momenti.

§. II.

Jam quidem priscis Medicorum facile condonandum, quod in vitæ, sanitatis & morborum causis eruendis cœcutierint, & alienas prorsus foverint opiniones, quum ipsos non modo exquisitior corporis humani structuræ notitia & genuina partium functio, sed & vitalis ille humorum in circulum abiens motus, omnium in corpore actionum fundamentum, latuerit. Nostris vero temporibus, post divinum illud circuli sanguinis multaque alia præstantissima inventa, in luce palpare non amplius licet, sed ægre merito ferendum, quod pathologica doctrina a plurimis recentiorum, superiori etiam adhuc sæculo, non melius fuerit ex-
cultâ



culca, quæ tamen unica & vera rationalis & tutæ therapie basis. Fuerunt enim, qui, licet non ex quatuor morboſis Galenicorum humorum, ex aliis tamen non minus gratis ſuppoſitis fluidorum vitiis, morborum duxerunt incunabula, acido ſcilicet & viſcido, pituita, bile & acido, acrimonia varia, falſedine, dyscraſia ſalino-ſulphurea, ſcorbutica impuritate, morbificis fermentis, ſuccorum craſſitie, plenitudine, venenata qualitate, ſpirituum obſcuritate, fixitate, male poſthabito perverſo habitu & vitio ſolidorum.

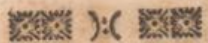
§. III.

Neque etiam noſtro hoc ævo ſerendum eſſe exiſtimamus, quod docti quidam & celebres Medici in explicandis medicis rebus, & maxime quidem morborum ætiologia, nova quædam principia, ſeu magis nomina, quæ plus eſſentiæ ſubſtantiarum ſpiritualium & intelligentium, quam rerum corporearum quadrant, obtrudere & infelici ſidere introducere contendunt, dum vitæ & mortis, ſanitatis & morborum cauſam, quin hos curandi facultatem, in ſpirituali quodam, interno vitali ſenſu, cognitione & intentione prædito ac motus ad certum finem, certo gradu dirigente principio conſtituunt, & inter materiales morborum cauſas, excluſa fere omni falſa pathologia, præter humorum abundantiam, admittunt fere nihil. Ens enim ejuſmodi metaphyſicum & deprompta inde abſtruſa principia, ex ſententia Dn. PRÆSIDIS, nullius uſus, eo quod minus ſufficiunt clariſ & diſtinctis in pathologicis eliciendis conceptibus, qui tamen ad omnem veritatem & demonſtrativam cognitionem requiruntur, neq; etiam formandis accommodandis indicationibus ſerviunt. Hinc rectius utique ejuſmodi amplectenda eſſe principia cenſemus,

femus, quorum ductu ex causis proximis, sensui & rationi obviis, in pathologicis ratiocinatio & in therapeuticis medicatio adornatur, quæ potissimum suppetit, solidorum & fluidorum, e quibus corpus coagmentatum, natura, vis atque operatio mutua intimius cognita, quam recentiores Mechanismi nomine efferunt.

§. IV.

Et profecto iusta nobis suppetit causa reprehendendi eos, qui ad occulta ejusmodi principia & sterilia nomina confugiunt, quum ex perquisitiore solidorum cognitione, plurima in medica doctrina perquam facile ac commode enodari & ad rationes revocari queant. Adducemus in exemplum inevitabilem moriendi necessitatem. Hæc quidem inventu non adeo difficilis iis, qui rerum corporearum naturam callent, illis vero, qui hac destituuntur, abstrusa mirum videtur, ut etiam ad speculationes a corporis natura plane alienas delabantur, quasi tum energia principii vitalis vacillet, deficiat istudque a motu in corpore suscitando desistat. In corpore potius, non spiritali ente, causa interitus quærenda, mutata scilicet structura solidorum, quæ regunt, movent & impellunt fluida, quæ saluberrimas secretiones atque excretiones sustentando, mortem morbosque avertunt. Jam ipsis sensibus manifestum est, carnes, tendines, ligamenta, ossa, vasa, longe flexiliora, porosiora esse & molliora in junioribus, in annosioribus vero & decrepitis duriora, compactiora & solidiora, ductibus & poris coarctatis, reddi; unde vel domestico experimento constat, longe intensiori coctione annosiorum animantium carnes indigere, quam juniorum, ut mollescant. Quum igitur ingravescente ætate fibræ non modo rigidiores & duriores evadant, sed & pori, ductus & canaliculi angustentur & coa-



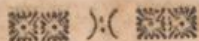
& coalescant, ex necessitate utique mechanica fit, ut utilissimæ nutritioni, viribus ac robori servientes in corpore functiones, secretio scilicet roscidi nutritii succi, fluidi spirituosus in cerebro & spinali medulla, liquoris chylosi in villosa intestinorum & feminalis in testium canaliculosa substantia, minuuntur ac sufflammentur. Dein, quum pariter minima illa vascula, quæ impurarum & superfluarum partium emissioni destinata, maximeque ea, quæ cuticulari excretioni servant, lapsu temporis collabantur minusque patula sint, remanent recrementa ac vitales succos inquinant. Vtrisque vero junctim pensitatis, non mirandum, morbos ipsamque mortem sensim necessario gigni atque demum induci, quemadmodum id latius, primus deduxit *Dn. PRÆSES in med. rat. system. tom. I. Sect. I. cap. I. nec non dissert. de fato physico & medico.*

§. V.

Cognita hac necessaria mortis, in mutata solidorum textura constituta causa, in proclivi est rationem reddere, quare ante diluvium adeo longævi fuerunt homines, ob subtiliora scilicet, tenuiora & temperata a crassioribus & feculentis partibus immunia, quibus usi sunt, elementa, quæ post universalem inundationem inter se commixta, impuriora facta atque corruptioni magis obnoxia. Facile exinde quoque causa elucescit, quare incolæ regionum montanarum, qui subtiliori ac puriori aëre, aquis & alimentis purioribus fruuntur, uti in Helvetia, Bohemia, & in Italia Alpibus vicino tractu, graviore ætate fiant iis, qui in depressis locis aërem & alimenta infecta atque inquinata hauriunt. Neque minus id ad usum hinc decerpere licet, quod ad vitam sanam & longam conciliandam nihil aptius sit aëris puri & temperati, potus limpidi ac tenuis & ciborum mollium ac facilis solutionis usu, lenibus fri-

B

ctio-



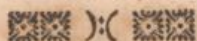
tionibus & inunctionibus poros simul apertos servando & perspirationem eliciendo.

§. VI.

Quam singularis porro utilitatis exquisitior solidarum & aptitudinis earundem ad motum tam recipiendum, quam propagandum sit cognitio, ad plurima in pathologicis clare & distincte explananda, luculenter confirmant morbi sic dicti hæreditarii. In vulgus quippe notum est, parentes phthysicos, hypochondriacos, calculosos, podagricos, epilepticos, melancholicos, quin haud raro hydropicos & cachecticos, gignere infantes ad eosdem morbos proclives & iisdem plerumque obnoxios. Huius causam si quis idearum seminalium, spirituum, vel principii vitalis peculiarem labem, vel dispositionem suggerere velit, is certe verba dabit sterilia, quæ ad explicandum intelligenter & inveniendâ remedia usus plane nullius. Fundamentum potius nativorum ejusmodi morborum in vitiata staminum, fibrarum & valorum e quibus corpus coagmentatum est conformatione, illarum nimia sive laxitate, sive strictura & tensione, ac horum nimia vel amplitudine, vel angustia, ab ipsis parentibus connata, reperiendum. Hæc vero qui novit atque perpendit, facile judicabit, morbos per nativitatem in liberos translatos, difficulter sanationem recipere, eo quod omnium difficillimum solidæ cujusdam partis conformationem aliam facere & immutare. Habebit quoque perspectum, a parentibus morbosus prognatis, exquisitam vitæ victusque servandam esse rationem, ne delitescens solidæ partis labes ex fluidorum vitio invalescat & in morbum erumpat apertum.

§. VII.

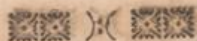
Eadem hæc alia atque alia solidorum, quoad habitudinem
fibrarum



fibrarum, vasorum, pororum, nervorum ac minimorum ductuum, in unione & cohæsione, textura atque structura, vera præterea causa est, quod unus altero robustior, facilius ægrotet, facilius quoque vel difficilius sanescat, nec non ratione animi mobilior sit, vel torpidior & ad hos vel illos animi affectus magis, vel minus proclivis. Verbo: hæc solidorum structuræ diversitas, est causa diversitatis operationum in functionibus animalibus, vitalibus & naturalibus. Vulgo quidem, secundum GALENUM ipsiusque sectatores, hæc temperamentis, sive sanguinis & humorum temperiei & intemperiei, adscribuntur, sed absonam & a veritate alienam hanc esse opinionem, vel ex eo clare patescit, quod actiones illæ, quæ temperamentis, sanguineo, cholericis, melancholicis & phlegmaticis, vulgo tribuuntur, mutare & corrigere arduum & vix sit integrum, quod tamen, si natura & temperies fluidorum earumdem causa esset, facillime, mutato aëre, victu & vivendi genere, fieri posset. Contra ea ipsa experientia uberius confirmat, nihil magis tam ad mutationem ipsius sic dicti temperamentis & actionum corporis secundum ipsam naturam, quam etiam morbos ipsorumque productionem conferre, quam ætatem eiusdemque vicissitudines. Ratio pariter in procinctu, quia videlicet labentibus annis, interea temporis solida, per quæ fibrosa stamina, membranas, vasa, nervos, ligamenta, tendines & ossa intelligimus, immutantur, eaque propter in motu, tam progressivo, quam secretorio & excretorio, ipsa quoque temperie fluidorum, ingens contingit mutatio.

IX.

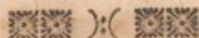
Antiquissima hinc iam prætorum Philosophorum fuit sententia, certis annis & quæ ex his conficiuntur ætatibus, occultam & plane peculiarem inesse virtutem



inmutandi hominis valetudinem & corpus ad varios morbos ipsamque mortem disponendi. Scitum potissimum hanc in rem est VERVLAMII effatum: *hæc intestina illa calamitas, quam nulla ars, nulla humana industria effugere, sed ne reprimere quidem potest. Etenim si cui ab ortu temperato vel ÆSCVLAPIVS præstet, qui illum ab iis, quæ foris sunt, aut quæ intro sumuntur causis, saluum & incolumem sic tueatur, ut nullum inde corpus detrimentum capiat; is tamen a semetipso suaque sponte magis magisque conficietur consumeturque, donec extremum vitæ spiritum edat. Illuc dum contendit, plurimas hoc interim spatio mutationes necessario sustinet. Has qui annorum spatiis & intervallis dimensi primum discreteverunt, simul ætates appellarunt, ut sit ætas id vitæ curriculum, quo luculenter corporis constitutio per se suaque nutu mutatur.*

§. IX.

Maxime omnium vero septenario multum detulerunt numero, & annos numerantes septimum quemvis vocarunt climætericum, quasi singulorum lapsu homo tanquam per gradus & scalas ad perfectionem viriumque robur, & retrogrado postea cursu ad decrementum rursus vitæque interitum vergeret. Nec sine ratione. Potiores enim in corpore humano mutationes exerunt se adductum numeri septenarii. Scilicet ter septima hebdomade embryo in utero primum motum edit & sex septima ad partum est paratus. Infante in lucem edito, septimo mense dentes exitum moliuntur atque erumpunt; bis septimo mense stomachi ea firmitas facta, ut cibum capere & digerere possit; ter septimo mense pedes in incessu, & lingua in loquela officio fungi incipiunt; septimo anno primi decidant dentes, mentisque & sensuum internorum operatio-

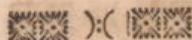


rationes cum ingenii viribus sese primum exserunt; bis septimo anno pili in pube crescunt, in feminis mensese exsolvuntur, in testibus quoque adolescentum spermatici liquoris secretio inchoat & utrisque potentia generandi accedit. Inde ad ter septimum usque annum corpus in longitudinem & caput magnitudinem excrescit debitam, barba in mento comparet & animæ facultates sese magis produnt. A vigesimo quinto ad trigessimum quintum annum, corpus in amplitudinem extenditur, ossa magis solidescunt, membra nanciscuntur firmitatem ac robur & corpori maxima est agilitas animoque & ingenio vigor. Tum perstat idem corporis robur ad quadragesimum usque nonum annum, quo sensim diminuitur, in feminis mensium fluxus subsistit, potentia generandi deficit, & ingravescente magis ætate, sub senectute successive vires decrescunt animi, ingenii & corporis, actiones vitales, naturales & animales labascunt, donec demum penitus concidant.

§. X.

Propius vero nostrum institutum & scopum maxime medico - practicum tangit, quod ab hac solidarum corporis nostri partium, quoad texturam, structuram & conformationem, in figura & magnitudine per ætates, sive certas annorum periodos, facta immutatione, peculiaris in certis partibus cuius ætati propria ad producendos morbos emergat dispositio. In quo quidem illud in primis observatione dignum videtur, quod hinc oriundi ætatum morbi a capite & superioribus incipiant, & postea per gradus quasi ad inferiora descendant, & collum, fauces, pectus, præcordia, hypochondria, imum ventrem, pelvim & partes extremas occupent. Ratio huius observati in proclivi & hæc esse videtur. Scilicet quemadmodum sapiens natura,

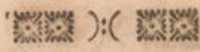




tura, sic in efformando embryonis uteri inclusi corporeculo versatur, ut primum caput cum cerebro ipsaque spinali medulla, postea thoracem, abdomen & partes externas ad perfectionem suam perducatur, ita etiam eadem hæc extra uterum occupata primo omnium est, ut caput ad iustam suam magnitudinem & perfectionem provehat, postea pectoris elaborationem intendat & œconomiam motuum vitalium recte instruat, ac demum ad reliquas inferiores partes rite perficiendas & ad iustam magnitudinem ac proportionem traducendas omnem laborem atque operam conferat. Hæc autem quum non nisi expandendo & dilatando debito modo canales & eorum diametros, tonum & robur fibris motricibus conciliando & maiori sanguinis ac humorum copia affluente perfici queat; neutiquam mirandum est, si hæc omnia non secundum regulam, ordinem & proportionem rite fiunt, sed humores plus iusto ad partes ampliandas & nutriendas adducuntur, ijque minus temperati & mobiles sunt, vel forsan deflectunt a debitis suis viis & alias sedes aliaque loca occupant, varias ex humorum stagnationibus, stasibus, morbosas affectiones in partibus pullulare ac infestare.

§. XI.

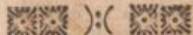
Is autem est naturæ processus & hic morborum ætatum proventus. In infantibus caput quam maxime tam quoad externas, quam internas partes patitur. Tunc enim variæ in facie exulcerationes, achores, savi, in ore aphthæ, in oculis & auribus humiditates, in narium cavo coryzæ observantur, nullaque ætas tam facilis & prompta ad concipiendam levi ex causa, uti ex solo lactentis matris terrore, epilepsiam, quam hæc ipsa infantilis. Circa mensem septimum, quum ordinario



nario naturæ cursu dentes pronumpere incipiunt, a dolore & vellicatione nervosarum in gingivis fibrarum, totum systema nervorum per consensum irritatur & valide afficitur, unde in difficulter dentientibus pavores, vigiliæ, febres, convulsiones epilepticæ, oppressiones pectoris, ventris tormina, cum nimio alvi profluvio, vel interdum eius constrictione, observantur. Qualia generis nervosi præternaturalia pathemata, ob summam in infanti corpore imbecillitatem, a lacte copioso, stagnante, corrupto, corrosivo reddito, quam facile proveniunt & plures etiam infantes interficiunt. In pueris dein usque ad decimum quartum annum, tinea in capite, tumores glandularum in collo, in nucha parotides tumefactæ, acres oculorum defluxiones, aurium & narium fluxus interdum purulenti, tussis ferinæ, convulsivæ, inflammationes anginosa, in quibusdam scrophulæ observantur. Ob ligamenta quoque adhuc valde laxa & flexilia luxationes, in humeris præsertim & vertebris dorsi, & gibbositates facile, accedente causa quadam externa violenta, proveniunt. Et quum in hac ætate valde dulces & temperati sint humores, quibus lumbrici in intestinorum tenuium anfractibus promte nutriuntur & succresunt, ab horum morfu importuno sæpe epilepticæ & convulsivæ artuum agitationes infestare solent.

§. XII.

Circa decimum quartum postea annum, sanguis paullo tenuior, calidior & copiosior redditus, efficit, ut pili prorumpant in pube, ut testium quoque fabrica elaboretur inque eorum minutissimis canalibus succus lymphaticus spirituosus seminalis secernatur, in feminis vero uteri vasculosa compages ampliatur, canales tortuosi explicantur, sanguinem superabundantem
reci-



testino valde fervet, inde uberior sanguinis calidi portio, quam promte & facile in arterias laterales, quæ ordinario lympham vehunt, urgetur, & vel statim ibi concipiendo firmam, vel nimium distendendo & aperiendo vascula, jam nominatos morbos excludit, Observatum quoque per frequentem dissectionem corporum morbis defunctorum est, in juvenili ætate concretiones polypofas, membranaceas in vasorum cordi vicinorum cavitate, frequentissime generari & ad pectoris morbos, præsertim funestos & incurabiles, multum conferre, atque cordis contumaci palpitatione, pulsu inæquali, spirandi angustia, ceu certis indicis, se prodere. Quod autem in juvenili & virili ætate familiares fiant polypi, quam in aliis, hæc videtur ratio, quod tum validiori cordis & arteriarum impulsu, crassiores & graviores sanguinis & succorum partes, longe facilis & arctius compingantur, coeant & concrecant,

§. XIV.

Post annos juveniles sequuntur viriles, quos nonnulli a trigesimo quinto ad quinquagesimum usque nonnum computant. Hac in ætatis periodo, summus vigor & valor partium solidarum, promptior quoque succorum progressivus motus & calor intensior, unde fit, ut accedentibus aliis causis externis sanguinem nimium commoventibus, vel etiam subito in motu sistentibus, febres inflammatoriæ, acutæ, ardentes, phreneticæ, erysipelacæ, arthriticæ, nephriticæ oboriantur. Hoc quoque temporis spatium, ob incrementem, perfecto jam corporis incremento, succorum copiam, in dispositis sanguis per hæmorrhoidalium vasa effertur, minusque rite exfolutus, varia inducit incommoda, molimum hæmorrhoidisium nomine passim nota. Postea notabiliter, in sexu præsertim sequiori, decrescit ac

C

minu-

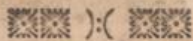
minuitur vis systaltica vasorum infimi ventris, neque amplius prodit mensium fluxus cessatque vis generativa, tum pariter in viris, ab anno scilicet quinquagesimo sexto, ad sexagesimum tertium, lentior fit sanguinis circuitus per hepar & sanguinea corporis viscera, ac non modo in feminis, sed & viris, exsurgunt illi morbi, qui a motu lentiori & segniori progressu sanguinis per viscera eorumque ab humoribus stagnantibus infarctu proficiscuntur. In viris maxime, qui antea hæmorrhoidali fluxui assueti, eundem non amplius experiuntur, pullulat nephritis, calculus renum, icterus, colica convulsiva, cachexia, hydrops, quartana, morbus niger, hæmorrhoides coecæ, vel etiam nimium fluentes, mictiones cruentæ, nec non apoplexia.

§. XV.

Post annum sexagesimum tertium, ad septuagesimum septimum & quæ sequuntur annos, tonus solidorum longe magis frangitur, partes incipiunt siccescere, rigescere tubulique angustari. Hinc vero perspiratio minuitur, remanent impuri succi, quibus sanguis & succus nutritius inquinatur & ingens fit acrimoniæ salinæ proventus, qua serum imbuitur, ut morbi seniles & decrepitæ ætatis familiares pullulent, quales sunt marcor cum rugis, scabies sicca, puritus circa anum, virium languor, dysuria, stranguria, tensus, vesicæ calculus, impotentia virilis, podagra nodosa. Quin succrescit sensim dyscrasia scorbutica adeo corruptiva, ut partes extremæ in senibus etiam leviter læsæ, facile tangantur sphacelo, vel hic etiam sponte oriatur.

§. XVI.

Per omnem igitur ætatis flexum peculiare quidam morbi, ob ipsam corporis, maximeque solidarum
 ipsius



ipſius partium, mutatam habitudinem, infeſtant, quos inter noſtris quidem in oris frequentiſſimi ſunt quos hæcenus enumeravimus. Nec tamen dubitamus, quin in aliis locis & regionibus, longius a nobis remotis aliaque temperie gaudentibus, aliæ adhuc ætatum paſſiones, & hæc quoad ſymptomata a noſtris diverſæ, ſint ſolennes. Patet hoc ipſum iam ex HIPPOCRATIS monumentis, qui quidem *ſect. III. aph. 24 ad 31.* morbos cuius ætati proprios atque conſuetos longa enumeravit ferie, & primus hanc veritatem ipſa experientia habuit perſpectam; ſed non omnes quorum mentionem iniicit, in iis qui zonam temperatiorem incolunt obſervantur, nec iisdem quam in calidiori tractu incedunt pathematibus. Neque etiam cenſendum eſt, in omnibus ætatibus, omnibusque individuis, ſemper ita exacte præſto eſſe hos morbos, ac diximus, ſed experientia utique teſtatur, pro temperamentorum, ſolidarum partium & habitus corporis varietate, maiori, vel minori fibrarum ſenſibilitate, diverſa etiam vitæ victusque ratione, vel anticipare, vel poſtponere, maiori aut minori vehementia invadere, nec non has, vel illas partes magis occupare ac detinere.

§. XVII.

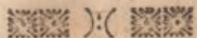
Quemadmodum vero quævis ætas ad ingignendos certos in his vel illis partibus morbos conſpicuam vim habet atque potentiam; ita viciffim notatu dignum, quod hæc, vel illa vitæ periodus, a pathematibus quibusdam, reliquis ſolennibus, ſecundum ſuetum naturæ ordinem, immunis ſit. Sic experientiæ calculo conſtat, infantes & pueros capitis quidem morbis & epilepticis maxime convulſionibus, frequentiffime affligi; ab inſultibus tamen paralyticis, apoplecticis, nec non ab affectibus ſoporofis, hemiplexia, vertigine, melancho-



lia & infania, liberos esse. Ratio hæc subesse videtur. Postremi hi capitis affectus a nimia sanguinis & humorum congestione, a spasticis partium imi ventris, vel etiam externarum constrictionibus producta, ortum trahunt, eo quod inde vasorum cerebri nimia fit distensio, sanguinis in iisdem stagnatio, infarctus, eorundemque demum ruptura cum subsequente humoris effluxu. In infantibus vero & pueris humores magis serosi, quam ipse sanguis redundat, partes solidæ flaccidiores atque remissiores, ut sanguis non tanto impetu ad caput possit urgeri. Pari ratione in puerili & infantili ætate constituti, a pleuritide, tam vera, quam spuria, hæmoptysi, phthisi, hectica, pulmonum abscessibus, vomitis & inde resultante tabe ac tussi purulenta, minus infestantur; eo quod omnes hæ passionēs, & abundantiores, & tenuiorem sanguinem, cum intensiori in vasa thoracis impulsu requirunt, quæ in teneris eiusmodi non præsto sunt corporibus. Neque etiam infantia & pueritia spasmodiorum & hypochondriacis, hæmorrhoidibus & inde oriundis incommodis, nephritidi, calculo rennum, arthritidi, chiragræ, podagræ, ictero & scorbuto patet. Tum enim corpus magis perspirabile, quam in virili & senili ætate, humores quoque tenuiores expeditius feruntur per viscera abdominis, quam si spissiores facti sub senio.

§. XVIII.

Contra ea adultior ætas hoc habet singulare, ut non facile corripiatur morbis infantum, tinea scilicet, achoribus, favis, tumoribus colli & parotidum, aurium fluxu, item epilepsia & motibus artuum convulsivis. Senum etiam grandævorum pathematibus minus patent, qui ætate consistunt & vegeti sunt. Potissimum periculum sphaceli ex causa interna ipsis non imminet, eo quod



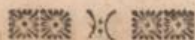
quod in ipsis succi magis defecati promte circumaguntur & ipsarum quoque fibrarum tonus vegetior est. Nec ulcera scorbutica cacoëthea hos tam frequenter detinent, quam senes, in quibus ob excretiones minus rite succedentes cutisque spiracula minus pervia, humores impuri & sulphurea salsa diathesi imbuti, facile ulcera fordida inducunt. Qui vero aetate magis proveci, nec hæmoptysi, nec phthisi, nec febribus ardentibus, nec synochis, nec malignis, facile implicantur. Neque etiam hos torquent familiares illæ juvenibus ac viris, in nostris maxime septentrionalibus oris, strictione ac spasmu diaphragmatis & ventriculi cum pathematibus ex vitio hypochondriorum, vel systemate nervorum præter naturam affecto. In juvenibus quippe maior adest toni intensio, fibræ magis tensæ & ad dolorificas spasticas crispaturas magis proclives; in senibus vero ob rigiditatem fibrarum & fluidi nervei, quod sensum & motum dispensat, inopiam, non tantæ, nec tam promte corrugationes & strictione in nervorum & fibrarum systemate oboriri queunt. A vermibus quoque senes non experiuntur incommoda, ob succos valde acres, salios & impuros, qui verminosæ progeniei minus favent, sed potius adversantur. Non minus grandævi a peste aliisque contagiosis morbis raro tentantur, quia emittens apud ipsos prima in regione acor, & in venis acrimonia salsa, subtilitati & tenuitati, qua contagium motu intestino sese propagare solet, multum resistit eiusque deleteriam vim reprimit atque infringit. Tenendum tamen in genere: hæc omnia ita quidem communi maximeque solenni more accidere, extra ordinem vero, licet rarissime, fieri omnino posse, ut regula patiatur exceptionem, ac senes puerorum, vel juvenum & virorum, hi vicissim senum morbis obnoxii sint,

tum maxime, quando eminens error in diæta & vitæ ratione admiffus fuerit, vel hæreditaria dispositio, aut alia quædam externa valida cauffa accefferit.

§. XIX.

Sicut autem porro ætatis mutatio magna pollet potentia ad inducendam corpori morbosam dispositionem; ita eundem annorum vitæ decursum hanc iterum tollere, per ipsam constat experientiam, adeo, ut id, quod pueris, adolescentibus & juvenibus molestum fuit, ingruente senio, cesset atque expiret. Testatur id luculentis verbis HIPPOCRATES *Secl. II. aph. 20. quibus, inquit, quum juvenes sunt, ventres humidi, his senescentibus siccantur, quibus vero juvenibus siccis sunt, his senescentibus humectantur.* Rationem huius observati Veteres & inter hos, optimus ille HIPPOCRATIS interpres, MERCVRIALIS, hanc afferunt: in juventute intemperies calida acerrimæ bilis procreatrix est, a quo læviora fiunt intestina & alvus fluxa, in frigida vero senectute, pituita eminent, cessat alvi laxitas & durities succedit. Contra ea ubi in juvenili ætate, ob perspirationem auctiorem & firmiorem ventriculi atque intestinorum tonum, alvus sicca, accedente senectute humectatur, ob lentiolem tum factam & impeditorem perspirationem. Angustatis enim & siccatis in senili corpore vasorum & cutis spiraculorum osculis, succi non rite subeunt eadem foribusque perspirandis præcluditur exitus, quo fit, ut humida hæc recrementa ad alia corporis excernicula resfluant, ibidemque collecta molliant, humectent & exeant, ex quo utique causa petenda, quod senes multum tussiant, spuant, mingant, per alvum deiciant crebriusque catarrhis & coryzis exercentur.

§. XX.



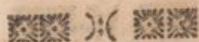
§. XX.

Adversus ipsos etiam morbos mutata ætas præsidio est, eosdemque feliciter abigit, quam ulla medicina. Illustre hanc in rem HIPPOCRATIS est testimonium *Sect. III. aph. 28.* ita habens: *plurimæ affectiones pueris judicantur partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quicumque vero pueriles morbi perdurant, nec desinunt, quum ex ephebis egressi sunt, aut femine quum menstruales esse inceperunt, consensescere consueverunt.* Potissimum de epilepticis motibus idem gravis auctor hoc passim asserit, quod per ætatem sanentur, ab hac vero non abacti, ægrius vel plane non tollantur. Sic enim *Sect. II. aph. 45.* disertis perhibet verbis: *juvenibus comitialium liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & aëris, & regionum victuumque.* *Sect. VI. aph. 7.* ita prodidit: *quibus epilepsie ante pubertatem contingunt, mutationem accipiunt, quibus vero accidunt viginti quinque annos natis, iis plerumque commoriantur.* Et *lib. prædict. art. XVI.* hæc habet: *difficillime a morbo sacro liberantur, in quibus a puero contigit morbus & simul ad virilem ætatem pervenit.* Eadem pariter CELSI sententia, qui *lib. II. cap. II.* hunc in modum fatetur: *si quæ genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in femina primis mensuris fructa sunt, fere longa sunt.* Hinc etiam de CALIGVLA Imperatore narrat SVETONIVS, eundem ætatis beneficio, ab epilepsia fuisse liberatam,

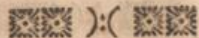
§. XXI.

Si causam rimamur huius effectus, hæc utique videtur veri simillima: desiderari scilicet ad gignendum epilepticum morbum, non tantum certam in fluidis in-

tem-



temperiem, sed & peculiarem pravam in solidis, præfertim cerebro ejusque vasis, membranis & nervis dispositionem, ut non modo humor morbo excludendo aptus, ibi subsistere sedemque figere possit, sed & systema membranarum & nervosarum partium ad concipiendos spasmos & contractorios convulsivos motus habile sit atque dispositum. Jam vero humidiora cerebri & nervorum stamina ante pubertatem facile admittunt humorum stagnationem, atque etiam ob teneritudinem ad convulsivas motiones mobiliora sunt magisque proclivia, eaque propter, ante septimum præfertim annum, uti recte notavit DVRETUS, & epilepsiæ & horrendæ interdum artuum convulsivæ tractiones, agitationes & distensiones invadunt, quæ tanto gravius tantoque diutius infestant, quanto magis a causis externis, inordinato & incongruo victu, animi motibus, aut mentis fatigationibus foventur. Superatis autem pubertatis annis, quando ab admixto sanguini & lymphaticis succis genituræ virilis, ut ita loqui liceat, spiritu, ceu fermento, omnes solidæ corporis partes, ipsaque cerebri stamina, tonum intensiorem majusque robur adipiscuntur, excretiones quoque, harumque potissima perspiratio, liberius succedunt, evenit, ut vel naturæ beneficio sua sponte, vel adhibita quadam leni medicina, truculentæ illæ passiones desinant atque expirent. Recte enim HIPPOCRATES *lib. de morb. sacr. art. 13.* ita rationem reddit: *postquam, inquit, viginti anni præteriere, venæ plene sunt & cerebrum magis compactum est atque adstrictum, quare non destluit in venas humor; si vero destuxerit, sanguinem non superat, multum ac calidum existentem.* Quod si vero facta hac per ætatem partium solidarum & fluidorum progressus mutatione, epilepsia post vigesimum quintum & qui



qui sequuntur annos, persistit, vel etiam tum demum oboritur, vix perfecta speranda medela, ipso iam fidem faciente CELSO *lib. II. cap. IIX.* sic differente: *morb. comitialis post annum vigesimum quintum ortus egre curatur, multoque ægrius is, qui post quadragesimum annum coepit, adeo ut in ea etate aliquid in natura spei, vix quicquam in medicina sit.*

§. XXII.

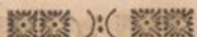
Neque vero tantum in epileptico malo, verum etiam in aliis gravibus & difficilibus capitis morbis, illa quæ annorum lapsu in corporis partibus contingit mutatio, auxilio est, in phrenitide scilicet, melancholia, paralyfi, insania memoriæque debilitate, nec non convulsivis artuum motibus. Ea enim, probe monente MERCVRIALI *in prælect. Patav.* perpetua quasi HIPPOCRATIS fuit consuetudo, ut quando uno exemplo plura similia docere vult, illud semper feligat, quod frequentius, difficilius & notius est. Vnde quum in allegatis locis exponere sibi sumsit, quantum in morborum curatione valeat ætatis mutatio, epilepsiam in exemplum produxit, nequiquam exclusis aliis morborum convulsivorum speciebus, nervorumque & capitis affectibus, in quibus functiones animales & sensitivæ turbantur. Sic igitur concludendum: si in epilepsia, ubi omnes functiones sensuum internorum penitus perduntur, ut superato insultu nec præteritorum memoria superfit, ætatis mutatio medelam præstat, multo magis convulsiones & convulsivi motus aliique capitis, qui sensus interiores non adeo lædunt morbi, eadem cedent.

§. XXIII.

Nobis certe plurima nota sunt exempla puerorum,

D

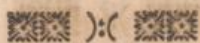
rum,



rum, qui a vermibus, adolescentulorum qui ab immatura venere, iracundiæ affectu & studiorum intemperantia, in convulsivos artuum motus, phrenitides & insanias inciderunt, & adhibitis quantumvis spectatæ virtutis remediis, acidulis, antepilepticis, cauteriis & balneis, graviter iisdem detenti fuerunt, post annum vero decimum quartum, nonnulli etiam vigesimum primum, sponte, sine medicina, accedente præsertim aëris mutatione, profus convaluerunt. Novimus quoque, impuberibus quibus iam tantam fuisset memoriæ membrorumque imbecillitatem, ut nec distincte loqui, nec firmum tenere gradum, nec memoria quicquam comprehendere potuerint, superatis tamen pubertatis & maxime vigesimo primo annis, membris externis vigorem ac firmitudinem, intellectui quoque ac memoriæ aciem accessisse, pristinaque penitus evanuisse vitia. Similiter multi animo obversantur casus de tinea capitis, falsis ad oculos defluxionibus, glandularum colli tumoribus, aurium fluxibus, pertinacibus coryzis & acribus ad epiglottidem destillationibus, quæ omnem Medicorum eluserunt operam, post pubertatis autem periodum, præsertim juncta loci victusque mutatione, vel sponte cessarunt. De quibus tamen omnibus historias, quarum amplius nobis suppetit numerus, heic inferere, brevitati studentes, supersedemus.

§. XXIV.

Quam variis, difficilibus & contumacibus passionibus femellæ pubescentes, antequam mensium experiuntur profluvium, attententur, res tam clara est, quam quæ clarissima, omnes tamen hæ affectiones, simulac tributum lunare decimo quarto anno persolvunt, exspi-



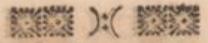
spirant penitusque disparent. Paucos ante dies veritatem huius observati nobis confirmavit generosa puella. Fuerat hæc prima ætate floridi semper aspectus & vegeta, accedente vero decimo tertio anno, tussim continuam, vomitionem, lassitudinem totius corporis, inappetentiam, lentum calorem ac gliscentem febrem, incurrebat, quæ sæta in pede vena magis increbescebant, donec ipsa natura, medicamentis temperate balsamicis, laxantibus & stomachicis adjuta, menstruum sanguinis stillicidium inducens, exoptatam afferret medellam, prioribus penitus evanescentibus pathematibus. Adolescentes crebrioribus nocturnis pollutionibus diu afflictos mirumque debilitatos novimus, qui nihil levaminis a probatæ alias virtutis præsidii experti, simulac vigesimum primum ingressi sunt annum, lenissimis remediis, maxima ex parte sponte, ab hoc liberati sunt incommodo. Pari ratione sunt nobis inter exempla juvenes noviter matrimonium ineuntes, qui semen non continere potuerunt, sed ad contactum feminæ illico dimiserunt, elapsis vero aliquot annis, molestum hoc & in conjugio infestum pathema discessit prorsus atque evanuit.

§. XXV.

Neque etiam hoc loco prætereundum est id, quod ad illustrationem & confirmationem huic nostri argumenti apprime facit observatum. Multis scilicet exemplis confirmatum habemus: virgines nobiles sævis & rebellibus sic dictis hysteris, spasmodico-flatulentis ac convulsivis pathematibus fuisse exagitate, nec prius ad sanitatem potuisse perducì, quam quum viro collocatæ eundem expertæ sunt. Primis enim coitibus,

D 2

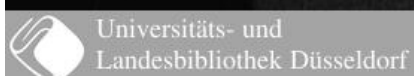
quibus



branæ nervosæ & musculosæ aliam texturam, structuram & conformationem adipiscuntur, ac vel subtiliores & teneriores, vel crassiores ac densiores, vel etiam magis tensæ, aut remissæ redduntur, ut alios motus oscillatorios & systalticos, eosque vel majores, vel minores, edant, sed & ipsa vasa & canales fluida vehentia, tum contrahuntur, angustantur & clauduntur, tum elongantur, ampliantur & aperiuntur, ut novam plane figuram atque flexuram nanciscantur & fluidorum motum aliter etiam dispensent ac dirigant.

§. XXVII.

Et certe, quod tamen obiter tantum hoc loco tangimus, medicamenta, & ipsa quoque venena, testatum faciunt, adeo immutari posse ab ipsis solidorum naturalem conditionem, ut universi corporis integritas inde graviter luat. Novimus exempla, quod a rebus quæ venenatæ naturæ, ut emeticis, mercurialibus, arsenicalibus, narcoticis, opiatis, validius quoque adstringentibus, debitus solidorum, maxime ventriculi, intestinorum & nervosarum partium tonus, penitus fuerit labefactatus atque destructus, ut corpus postea nunquam sanitatem perfectam recipere potuerit, sed semper infirmum, caufarium ac debile manserit. Hinc vicissim illum medentum præstantissimum & peritissimum merito censemus, qui per remedia, quæ immediate & proxime in solida agunt, eorundem vitiis auspiciato succurrere morbosque depellere novit. Absolvitur hoc tam salubri effectu illa tantopere celebratorum specificorum, si quæ dantur, adversus certos morbos virtus & efficacia, referenda huc quoque illa magnarum virium pharmaca, emetica, antimonialia, sudorifera, mercuria-

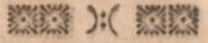


curialia, anodyna, vesicantia, balnea, quæ imprudenter usurpata, maximam solidis affricare possunt labem, vitæ sanitatisque periculo stipatam, provide contra atque perite adhibita, præsentanea & efficacissima pollent solubri facultate.

§. XXIX.

Interea vero, quæ ex hac rationali morborum ætatum disquisitione in usum medico-practicum elicienda, hæc adhuc merito referenda. Scilicet tum felici & fructuoso labore curationem rebellium morborum, capitis præsertim & nervorum, medentem aggredi, quando instante hoc termino accedit, quo solidorum in melius fit ob ætatis rationem mutatio ipsaque natura molimen secundat, uti maxime est, anno septimo, decimo quarto & vigesimo primo. Quando vero superatis his annis, infantiles, pueriles, vel juveniles morbi nihilominus eadem persistunt atrocia, nec solvuntur, certo est indicio: eosdem fore maxime diuturnos ac contumaces, quin plane insanabiles. Recte enim MERCVRIALIS prælect. Patav. pag. 271. scribit: *illis temporibus natura in motu est, & sua sponte materiam morbi expellit, cui si Medicus auxilietur remediis, quibus ars utitur adversus hos morbos, & illi non sperantur, tunc non amplius, natura veluti quiescente, curantur, sed in longum protrahuntur.* Dein artis operibus manum admoturus discat hinc: epilepsiæ aliorumque gravium morborum curationem in ætate infantili & puerili, non tam in eo positam esse, ut per pharmaca fluidorum vitia, pravam scilicet qualitatem ac intemperiem, vel eorundem nimiam molem corrigat & mutet, quam potius, ut solidis partibus aliam schesin & texturam inducat, per congrua medicamenta & specifica
 sic

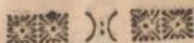
634



ſe dicta antepileptica, quæ tum certe non prorsus laud^e
ſua defraudanda, eo quod in infantili ætate nondum
adeo firmatus tonus ſolidorum, ſed emendationem faci-
lius admittit, quam in ſenſcentibus.

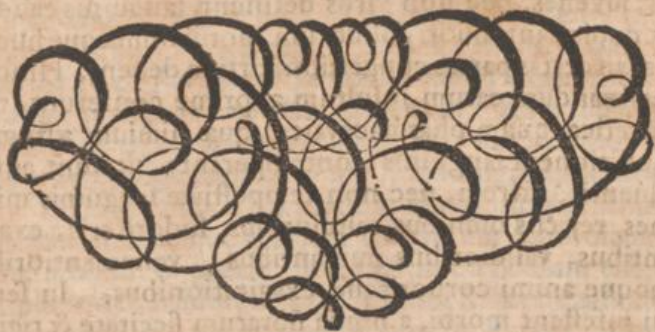
§. XXIX.

Demum, quum hi ætatum morbi tam rebelles ſint
tamque multi, quiſque vel ultro perſpicit, plus utique
ſtudii atque operæ impendendum eſſe iisdem præcin-
dendis ac avertendis, quam quidem huc uſque a me-
dentibus factum; id quod etiam detectis & cognitis
veris eorum cauſis perficere non adeo eſt arduum. Sci-
licet pueriles morbi & infantiles a nimia fibrarum laxi-
tate & ſuccorum nutrientium abundantia proveniunt,
ideoque recte concluditur: ad arcendos ipſos tempe-
rata nervina, roborantia & blanda laxantia atque diure-
tica optima eſſe præſidia. Affectiones, quæ adoleſcen-
tes, juvenes, nec non viros detinent, ſanguinis calidio-
ris copix, intenſiori ſolidorum motui nimixque humo-
rum ad certas partes congeſtioni, ortum debent. Hinc ad
declinandum earum inſultum apprime conferunt, tam
diætetica, quam pharmaceutica, quæ nimium æſtum &
ebullitionem ſanguinis contemperant, ut ſunt aquea
diluentia, nitroſa, nec non tempeſtivæ ſanguinis miſſi-
ones, rejectis omnibus calidioribus, ſudoriferis, exagi-
tantibus, validioribus purgantibus, vehementioribus
quoque animi corporiſque exagitationibus. In ſenio
qui infeſtant morbi, a nimia fibrarum ſiccitate & rigidi-
te, tubulorum anguſtia, & ſecretionum atque excretio-
num impeditiori ſucceſſu pendent. Omnis igitur in-
temperata, tam in victus, quam pharmacorum admini-
ſtra-



stratione evitanda, nimis videlicet calida, frigida, acida, falsa, tanto magis exsiccantia, adstringentia & tonum fibrarum minuentia; contra ea salubritatis laudem ferunt merito omnia temperata, ex medicamentis diaphoretica, laxantia, nutrientia, stomachica, roborantia, ex alimentis, quæ facile digeruntur, vim emollienti, humectandi & temperandi habent. Quod si vero jam imperunt ac præsto sunt hi morbi, non penitus omittere sunt remedia, nec concedendum ut morbus libere sæviat, sed occurrendum potius iis, quæ causam leniendo ejusque vim sensim infringendo, naturam adjuvant semperque quo ipsa vergit ducunt.

F I N I S.



635

2

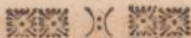
FRIDERICI HOFFMANNI

PROPEMPTICON INAVGVRALE

DE

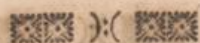
MECHANICA OPTIMA
IN MEDICINA PHILOSO-
PHANDI METHODO.





Praestantis non minus ac periti Medici est, non modo ea, quae circa oeconomiam corporis humani vitalem subinde occurrunt, accurate observare & attente annotare, sed & omnium quae eveniunt mutationum, sive in peius, sive in melius fuerint, veras ac genuinas causas omni solertia indagare, ut rationalis, adeoque certa & fida fiat observatio, in insignem postmodum utilitatem cedens. Equidem a primis artis medicae quibus excoli coepit annis, clarissimi auctores soli Empiriae, sive experimentis, neutiquam fidere animum induxerunt, sed eam rationalem reddere allaborarunt. Infelix vero admodum semper fuit successus. Nam genuinis principiis, quibus Medicus ad demonstrandas veritates, tanquam fontibus uti debet, destituti, ex defectu intimae cognitionis corporis humani & neglectu rerum quae ipsius functiones immutare possunt, nihil solidi in explicandis naturae phaenomenis, in detegendis erroribus & inveniendis adversus morbos remediis, praestare potuerunt, sed potius pro veris rerum causis atque principiis, in theoria nonnisi falsas, commentitias, ideales notiones, quae nullius conceptus vel usus, ex parte etiam tantum sterilia nomina, nec non perversas humorum non existentium qualitates materiales admiserunt. Veteribus igitur plane ignota fuit vitae & functionum corporis atque animae, sanitatis ac mortis vera origo, neque ullius morbi, aut ejus causarum perfectam notitiam habuerunt, remediorum quoque vires, modi & principia operandi ipsis fuerunt recondita. Posteaquam vero superiori saeculo, incomparabile illud circulationis sanguinis aliaque praestantissima inven-

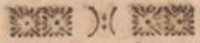
inven-



inventæ, quæ propriam partium structuram, usum & functionem evidenter manifestant, innotuerunt, atque etiam scientia rerum corporearum, per multifaria experimenta mechanica, quibus vires & effectus corporum clare demonstrantur, majori studio agitari & excoli cœpit, longe aliam etiam faciem & habitum philosophandi & demonstrandi in rebus medicis ratio accepit & jam gerit. Neque enim nunc amplius ex meris passivis materiæ qualitatibus, proprietatibus & affectionibus, sed ex motuum natura, constanti effectu, seu necessaria operatione, quam Mathematici regulas & leges motuum vocare solent, non solum omnia quæ in rerum natura eveniunt phœnomena, operationes & actiones rerum corporearum, sed etiam quæ in corpore humano contingunt mutationes, ipsius quoque corporis in se corruptibilis a præsentanea corruptione præservationem, integrum omnium partium quoad functiones suas exercitium, statum corporis morbosum, itemque rerum salubrium & insalubrium naturam & causas, modum & methodum morbos sanandi & corpus ab iisdem vindicandi, potissimum & principaliter eruimus, deducimus, ac demonstramus, id est, mechanice philosophamur, quia Mechanica non tantum est scientia machinarum & mobilium, sed principaliter motuum, quomodo scilicet fiant, a quibus causis pendeant & quos peculiares effectus in alia corpora exserant. Nam præcipuum demonstrandi, quo Medicus utitur, principium, nihil aliud est, quam circuitus, sive progressivus in circulum abiens, sanguinis & omnis generis fluidorum, per compagem corporis nostri mere vasculosam, a contractione & dilatatione cordis & fibrarum pendens motus. Hoc motu salvo & integro, partium functiones recte succedunt, vita conservatur, nec non convenientes secretiones & excretiones, sine quibus vita & sanitas consistere nequit, rite peraguntur, adeoque hic partium solidarum &

E 2

fluida-

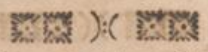


que in omnes partes eidem jus esse atque potentiam. Quis porro est, qui iuste & secundum logicas regulas inde argumentari velit, omnes & singulos in corpore actus a principio immateriali esse petendos, quum notissimum sit, quantam potentiam catholicum illud aëreum & aethereum fluidum, item reliqua elementa, alimenta, medicamenta, venena aliæque res externæ corporeæ, habeant in corpore nostrum, cordis & arteriarum motum augendi, minuendi, sistendi, partibus robur restituendi easdemque imbecilles reddendi, vitam custodiendi, sanitatem revocandi & vicissim morbos ipsamque mortem inducendi. Quod si autem, uti nonnullorum jam fert sententia, etiam harum rerum corporearum actiones & operationes, sub universali quodam directorio principii incorporei, vitalis interni, & ejus rationali cognitione, intentione & morali æstimatione, constituta sint, ut hoc earum vires, pro lubitu mutare & applicare possit, ego quidem omnibus, qui iudicandi facultate pollent, dijudicandum relinquo, annon hac ratione omnis certitudo, veritas, demonstratio & rationalis theoria medica, uno quasi ictu concidat & nonnisi mera, historia quæ in rebus facti tantummodo hæret, supersit.

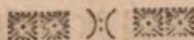
Præbuit occasionem huic, *de mechanica optima in medicina philosophandi ratione*, meditationi, palmarium illud & princeps ad demonstrandam philosophiæ mechanicæ in explicandis intelligenter difficilibus & medicis rebus argumentum, de mutata solidorum per ætates dispositione ad inducendos & sanandos morbos potentia, quod dissertatione inaugurali sibi excutiendum elegit clarissimus Dn. Candidatus, de cuius jam natali solo, moribus & vita laudabiliter gesta, ea, quæ ad manus nostras pervenerunt, annectere instituti postulat ratio. Est is Vir-juvenis nobilis & præclare doctus.

**DN, GOTTLIOB HENRICVS
BVDÆVS,** qui

qui in incluta urbium Hexapolitanarum principe, Budissa, ortus, annum nativitatis suæ tertium post millesimum septingentesimum habuit. Patere excellens medicus D. GOTTLIEB BYDÆVS, Archiater Principis Saxonis, Physicus Marchionatus superioris Lusatiae ordinarius, Academiae Naturæ Curiosorum Collega, Menodotus dictus & Medicorum Budislinensium Ordinis Senior. Mater CHRISTIANA MARGARETHA LEDDINIA, fuit filia, JOH. LEDDINI, Dynastæ in Weidliz hæreditarii, I. V. L. Electoris Saxonis Consilarii & Cancellarii Iudicii supremi in Marchionatu superioris Lusatiae. In hoc parentum sinu indulgentiaque educatus, per omnem honestarum artium cultum, pueritiam adolescentiamque transegit. Arcebat eum ab illecebris peccantium, præter bonam erectamque indolem, quod statim parvulus duces ac magistros studiorum semper viros habebat pios, probos eruditaque comitate, & indefessa præditos solertia, beneque compositos. Quos inter primas tenet *Iob. Christ. Rüdigerus* S. S. Theol. Cult. Minist. Candidat. ac P. L. C. cujus sub ductu, per duodecim annos, se a prima fere juvena studia literarum egregie hausisse fatetur. Scilicet habile ipsius ingenium pulcritudinem ac speciem Græcæ Romanæque linguarum peritiæ appetebat, ratio & ætas acquirebat. Positis igitur studiorum rudimentis, diligenti ac indefessa instructione usus est deinde in Gymnasio, quod Budissæ floret, Præceptorum præclarissimorum, Rectoris nimirum M. *Georgii Ehrenfridi Behrnaueri*, M. *Michaelis Thymii*, Conrectoris & *Jeremie Callmanni* Sub-Rectoris; quorumcunque ad cineres usque gloriatur fidem. Incessit posthæc animum ipsius artis salutaris cupido; quæ ipsi stimulos addidit, ut ad capeffendos indies in studio medico præstantiores profectus, per biennii spatium, Parente ipso duce, secundum novissima principia, cursum emensus fuerit medicum; idque

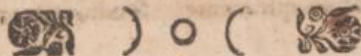


adque Parentis opera ad interna artis medicæ nitenti decus ac robur fuit. Occasiones dabant sectiones & cadaverum inspectiones, quibus tam nimirum, quam elaborationibus processibusque in Pharmacopœa patria chemicis sæpius intererat, adeoque mutuo quodam Chymiam Anatomemque cum arte salutari iungebat vinculo. Thermas quoque Carolinas ac Toeplizenses visitante secum ductus a parente, magnum ibi, & eruditi, & politici orbis, Principum adspexit confluxum. Adhæc & cum fratre suo D. J. H. GOTTLIEB ВУДЪЮ, Med. Practico, diversis exercitiis, physico-medico-chimicis materiem ultro investigavit medicam. Quo facto, ipse anno millesimo septingentesimo vigesimo quinto ad almam Friedericianam missus Academiam, collegia frequentavit celeberrimorum Medicinæ Professorum, nimirum Consilii Medici & Professoris Regii HOFFMANNI, Consilii aulici & Professoris ordinarii ALBERTI, D. COSCHWIZII & D. BASSII. Quorum egregiam tam publice, quam privatim instruendo legendoque prædicare satis nunquam poterit benevolentiam. Præterea ab experientissimo Medico Practico D. WUNCKERO, privatisime ad praxim perductus medicam, magnos per quotidianas cum ipso consuetudines se fecisse fatetur progressus. Et quum serenissimi Principis Anhaltini Consil. & Archiatri D. Christiani Sieismundi Richteri porta semper fuerit ipsi patens, eximiam ipsius in se sensit benevolentiam, cum orphanotrophei pharmacopolium frequentare ipsi licuit; id quod inter maximas omnino, quæ sibi per omnem vitam accidere, ponit felicitates; gratumque sui quibusque modis testari sustinet animum. Berolinum deinde Borussia Regis sedem augustissimam, jussu Parentis profectus, Illustris Collegii medico-chirurgici auditorem sese ibi exhibuit indefessum; scilicet Excellentiss. D. Augustini Buddei Professor. Primar. & Director. D. Elleri, D. Pottii, D. Ludolffi, D. Neumannii ac Sensii cura, exercitia frequentavit anatomica, chirurgica & chimica, quorum quidem fidem, grata quoad vixerit, semper agnosceret venerabiturque mente. Studio igitur academico, quæ summi



summi Numinis est clementia, progressibus haud temerendis ad finem perducto, paterna manu ductione ad Praxin sese accingens, singulari optumi maximi rerum humanarum Gubernatoris providentia factum est, ut Perillustri & Generosissima Baronissa & Domina, Domina HENRIETTA SOPHIA GERSDORFFIA, Domina in Hennersdorff &c. singulari gratia egregiaque fide in ipsum ducta, Districtus & Orphanotrophei Hennersdorffensis Medicum, constituerit ordinarium. Quum igitur officio suo, quantum quidem in viribus suis positum erat, omni fide ac solertia aliquamdiu præfuisset & gratia divina variis feliciter peractis morborum curationibus, illustrissimæ Dominae sibi comparasset gratiam, ipsa singulari ex benignitate, summos in arte medica honores suis eidem conferri sumibus voluit. Hunc in finem Halensem repetere academiam & medicæ Facultati decenter nomen suum profiteri iussus, apud nos comparuit, & binis examinibus, uno theoretico, altero practico, hos exhibuit profectus, quales optima ipsius indoles, ingenium studiis aptum, educatio provida, solertia indefessa & doctorum quos nactus est dexteritas, peritia ac eruditio, sperare jubebat. Igitur dignus ordini nostro visus est, qui quod ambiit laborum præmium obtineat, eaque propter, ut rite ac solenniter omnia peragantur, die XX. Maji cathedram conscenderet & dissertationem *de etatum mutatione, morborum causa & remedio*, me Præside defendendo, publicum etiam ederet specimen & meritos postea adipiscetur honores. Ad quem inauguralem actum MAGNIFICVM ACADEMIÆ PRO-RECTOREM, ILLUSTRISSIMOS COMITES, PATRES VTRIVSQUE SENATVS CONSCRIPTOS, CIVES omnesque LITERARVM FAVTORES ea qua par est observantia ac humanitate invito. P. P. sub Sigillo Facultatis die XIX. Maii anni M DCC XXVIII.

(L. S.)



40
 summi Ne
 nem per
 gulari opt
 tia factum
 Domina F
 nersdorff
 ctus & O
 ordinariu
 positum e
 vina variis
 Dominae S
 raos in ar
 Hunc in
 decenter r
 examinibu
 quales opt
 vida, sole
 tia ac erud
 qui quoda
 ac solenni
 der & diffi
 remedio,
 & meritos
 etum MA
 STRISSIM
 CONSCR
 ea qua par
 lo Faculta

temtendis ad fr
 se accingens, sin
 atoris providen
 issa & Domina,
 Domina in Hen
 um ducta, Distri
 tum, constituerit
 m ia viribus suis
 isset & gratia di
 as, illustrissimae
 enignitate, sum
 umtibus voluit.
 medicae Faaultati
 nparuit, & binis
 ibuit profectus,
 m, educatio pro
 dexteritas, peri
 nostro visus est,
 e propter, ut rite
 edram conscen
 orum causa &
 n edet specimen
 inauguralem a
 OREM, ILLV
 VE SENATVS
 M FAVTORES
 P. sub Sigil-

